

tunk kerülni, a nélkül, hogy az állami tekintély csorbát szenvedett volna. A katedra az ő igazi eleme. A pedagógia az ő igazi szaktudománya. A tudományos búvárkodás az ő lelki hajlandósága.

Még most is, midőn a szegény agyongyötört országnak, melynek lelkivilágát nemcsak a háború szörnyűségei, nemcsak idegen hatalmaskodók barbár zsarnoksága, de a nemzet lelkétől teljesen idegen kalandorok vallást, nemzeti érzést, igazi kultúrát kiirtó vandalizmusa szaggatta széjjel, a romokból újjá kell születnie, Fináczyt ott óhajtjuk látni, ahol nemcsak gondolatokkal, de a közvetlen cselekvés nagy tetteivel is gyarapíthatja a magyar állam renaissance-ának leghatékonyabb tényezőjét: az igazi magyar nemzeti kultúrát.

B. WLASSICS GYULA.

*

Fináczy Ernővel abban az időben ismerkedtem meg, mikor, mint államtitkárnak a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban, az összes iskolai ügyek fölülvizsgálata kezében egyesült s így a középiskolai osztály is csoportomba soroltatott. A középiskolai osztály vezetője akkor Klamarik János volt, a nagy tapasztalatu és gyakorlatu pedagógus és adminisztrátor. ki ügykörének majdnem minden munkását személyesen ismerte. Fináczyt akkor mint tanárt — utóbb igazgatót és főigazgatót — beosztottuk a minisztériumba, ahol nagy szakképzettségénél fogva csakhamar fontos pozícióra emelkedett. Törekvésem lévén iskolaügyünket a külföld intézményeivel és fejleményeivel is összhangban tartani; szükségét éreztem különösen annak, hogy ne csak a mi tanfőriaink előtt legismertebb osztrák és német, hanem különösen a francia viszonyokat is szemmel tartsuk. Magam is figyelemmel kísértem a francia szakirodalmat, de már hivatali elfoglaltságom sem engedte meg azt, hogy minden adatnak magam járjak utána. Különösen e téren tett nekünk Fináczy mindjárt kezdettől fogva kitűnő szolgálatokat. Minden kérdésre nézve gyorsan s föltétlenül megbízható alaposággal tudott információt szerezni s különösen gróf Csáky Albinak az egyseges középiskola megteremtésére irányuló tervei idejében végzett nagy és derekas munkát. Kiváló műveltsége és nyelvismeretei arra is képesítették, hogy a magyar tanügyi kormányzatot külföldi szakkongresszusokon hathatósan és méltón képviselje.

Miután a minisztériumtól megváltam, hogy abba később — rövid időre — mint miniszter térjek vissza, Fináczy is nem-sokára elhagyta ottani helyét, hogy tehetségéhez még méltóbb pályára lépjen. Mint a pedagógia egyetemi tanára, utóbb a Közoktatási Tanács ügyvivő alelnöke, mint a Paedagogiai Társaság elnöke, tudós, író és akadémikus, fáradhatatlanul dolgozva és folyton emelkedve a közbecsülésben és közelismerésben, szellemi kultúránk valódi vezéralakjává lett.

Örömömrre szolgált, hogy hivatalos érintkezésünk meg-

szakadása óta is vele folytonos érintkezésben maradhattam s hogy érintkezésünk mind bensőbb baráti viszonyt hozott létre közöttünk.

Akár mint tudóst, akár mint író-t és tanárt tekintem őt, egyikét látom benne azoknak a nagy és tiszta *abszolút értékeknek*, minőkben szellemi életünk, sajnos, nem mondható gazdagnak. Tudásának mélysége és kiterjedése, gondolkodásának nemes emelkedettsége és tiszta harmóniája, szónoki és írói stílusának előkelő szépsége és szabatosága, egyesülve tiszteletet és bizalmat keltő jellemtulajdonaival neki mindenkorra biztosítják legjobbaink becsülését és szeretetét s ezek az érzelmek környezik őt és keresnek kifejezést akkor is, mikor — még munkássága teljességében — hatvanadik életévét éri el.

Tisztelői és barátai legfőllebb a fölött kelhetnek egymással vitára, hogy a tanításnak abban a hatalmas munkájában, melyet Fináczy végzett és végez, a tanszék élőszava vagy könyvei voltak-e hatásosabbak. De ezt a vitakérdést is könnyű eldönteni, mert Fináczy-nál a tanári és írói munkásság szerencsésen egészíti ki egymást s ha az egyik hathatósabb közvetlenségével, a másik becsesebbé lesz tartóssága által. Fináczy kultúrtörténelmi munkái szinte mintaszerűek azért, mert nemcsak roppant tanulmányról tanúskodnak, hanem a feldolgozás és közlés formatókélye által is elsőrendűek.

BERZEVICZY ALBERT.

✱

Feledhetetlenül kellemes emléke multamnak az az idő, melyet miniszterségem idején Fináczy Ernővel való együttes munkában töltöttem. Mikor én a vallás- és közoktatásügyi minisztériumot vezettem, Fináczy már nem volt a minisztériumban, hanem már egyetemi katedrát töltött be, mindazonáltal elvi jelentőségű középiskolai kérdésekben mindenkor kikértem Fináczy szakvéleményét. Akkoriban legkomolyabb törekvésem volt a középiskola reformját megalkotni. Sajnos, a miniszteri székéből való gyors távozásom célom megvalósítását nem engedte meg, amint bizony azóta sem tudott a reform tető alá jutni. A középiskolai reform alapelveinek megvitatása érdekében 1906 elején szakértekezletet tartottam, melynek anyaga felől, kérdőpontjai megállapításáról huzamosan tárgyaltam Fináczyval, aki különben ennek a szakértekezletnek kitűnő előadója is volt. Vele tárgyaltam meg azt az érettségi vizsgálati utasítást is, mely 1895 december 18-án látott napvilágot. Egyéb konkrét ügyektől eltekintve, különösen ebben a két elvi fontosságú nagy kérdésben tárgyaltam sokszor és hosszan Fináczy Ernővel és a vele való tárgyalás után minden egyes alkalommal nemcsak tudásban gazdagabbnak, hanem szellemileg felfrissültnek éreztem magamat. Fináczy Ernőhöz engem régi barátság köt. Nem tudom, tudományos készültségét, kiváltképen alaposágát és logikájának erejét, avagy példás jellemét, vagy végül melegen érző szívét tiszteljem, szeressem-e jobban. Egy bizonyos. Az, hogy Fináczy Ernőre